

ساماندهی کسب و کار خرد؛ حل کم هزینه چالش اشتغال

در حالی که کشورهای پیشرفته از طریق ساماندهی دستفروشی و دستفروشان ده‌ها هزار شغل به همراه راه برای خانوارهای متوسط ایجاد کرده‌اند، ایران با وجود نیاز شدید به ایجاد شغل، در این باره راهی کج می‌پیماید.

به گزارش خبرنگار جام‌جم، همواره شاهد انتشار اخبار و عکس‌هایی از جمع‌آوری دستفروشان خیابانی و آنان که اجناسی را از ران تر تا مغازه‌ها در کنار خیابان‌ها، درون مترو، حاشیه میدان‌ها و دیگر مکان‌های عمومی می‌فروشند، هستیم. شهرداری‌ها با این استدلال که حضور این دستفروشان چهره شهر را نازیبا می‌کند، در امنیت عمومی ایجاد اختلال کرده و سرانجام سد ممبر در پیاده‌روها و خیابان‌ها ایجاد کرده و نظم شهر را به هم می‌زنند، با رانندگی گشت‌هایی که اخیراً نام «معبریان» به خود گرفته است، اقدام به جمع‌آوری این دستفروشان می‌کنند، جمع‌آوری که بدون برخورد نیز نبوده است. در همین کار شناسان اقتصادی معتقدند، سکه دستفروشی و جمع کردن دستفروشان می‌تواند روی دیگری هم داشته باشد؛ رویی که اصولاً مورد توجه قرار نگرفته یا اگر گرفته، توجه به آن کافی نبوده است.

به گفته آنان، با وجودی که استدلال شهرداری‌ها در باره جمع‌آوری و مبارزه با دستفروشان به جای خود صحیح است، اما واقعیت آن است که ساماندهی دستفروشی به عنوان یک شغل همانند دیگر کشورهای پیشرفته، می‌تواند کمک بزرگی به حل مشکل اشتغال کند.

به گفته آنان، کشورهای پیشرفته برای حل مشکل اشتغال همیشه به کمک‌های دولتی یا پرداخت تسهیلات بانکی متکی نیستند، بلکه به ظرفیت‌هایی که در زندگی روزمره مردم برای ایجاد شغل وجود دارد، توجه کرده و تلاش می‌کنند با ساماندهی و حمایت از آن، هزاران شغل ایجاد کنند. یکی از این مشاغل که در بسیاری از کشورهای جهان، محل توجه دولت‌هاست، شغل دستفروشی است. بر این اساس، دولت‌ها با پدیده دستفروشی برخورد حذفی نمی‌کنند، بلکه آن را ساماندهی می‌کنند؛ یعنی روزانه یا هفتگی، مکان‌هایی مناسب در درون یا حاشیه شهرها یا بدون دریافت هزینه یا با هزینه‌ای بسیار اندک که صرف نگهداری خودمکان دستفروشی می‌شود، برای این کار اختصاص داده و اداره آن را به تشکل‌های مردم‌نهاد (ان.جی.او) می‌سپارند. به این ترتیب جمعیت انبوهی، کالا‌های تولیدی، اجناس دست دوم یا هر جنسی را که مناسب برای فروش می‌دانند عرضه می‌کنند. به عنوان مثال تولید کنندگانی که کالایی را در گروه خوراکی یا صنایع دستی در منزل و در مقیاس کم تولید می‌کنند، بدون پرداخت کمترین هزینه مشتری خود را پیدا می‌کنند و کالا‌شان را با قیمتی کم و سودی معقول می‌فروشند و روزگار می‌گذرانند.

برای حجم انبوهی از افراد بیکار شغل ایجاد می‌شود، بی‌آن که دولت بخواهد تسهیلات بانکی یا یارانه‌های هنگفتی برای آن بپردازد. این در حالی است که در ایران و به گفته شهیندخت مولاردی، معاون رئیس‌جمهور در امور خانواده و زنان، ۸۲ درصد زنان سرپرست خانوار بیکارند، حال آن که آنان دارای توانایی‌های بالقوه‌ای هستند که می‌تواند به عرضه کالا یا خدمات قابل عرضه در مراکز دستفروشی و بازار روزها تبدیل شده و مشتری خاص خود را پیدا کند. غذاهای خانگی، صنایع دستی، هنرهای ظریف مانند گلدوزی، خیاطی و... طیف وسیع و متنوعی هستند که با کمترین هزینه می‌تواند درآمد حداقلی و ثابتی برای زنان و مردان بیکار ایجاد کرده و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی را مرمه باشد.

مردم نیز سود می‌برند

این در حالی است که ساماندهی دستفروشان و رانندگی بازارهای دستفروشی دائمی در شهرها، کمک‌حال بزرگی برای صرفه‌جویی اقتضای ضعیف و متوسط نیز محسوب می‌شود. از آنجا که بسیاری از افراد به دنبال کالا‌های ارزان با کیفیت متوسط و حتی اجناس دست دوم می‌گردند و این اجناس معمولاً در واحدهای صنفی عادی به سختی یافت می‌شود یا قیمت آن گران است، از رانندگی بازارهای روز و دستفروشی استقبال می‌کنند، چرا که می‌توانند در هزینه‌های خود صرفه‌جویی کنند. البته گشت و گذار در این بازارها نوعی تفریح و تفریح نیز محسوب می‌شود، چرا که مکان مناسبی برای سرگرم شدن همه افراد خانواده و احیاناً یافتن

اجناسی است که به دنبال خرید آن بوده‌اند اما با جنس مناسب پیدا نکرده‌اند یا قیمت آن گران بوده است. در هر حال مراجعه کنندگان به این بازار روزها دست خالی از آن خارج نمی‌شوند و این بازارها و دستفروشان، بدون هزینه، به محلی برای عرضه و تقاضا تبدیل می‌شود که مالیات و بهره‌برداری دولت و شهرداری‌ها از محل آن میلیاردها تومان صرفه‌جویی، ایجاد هزاران شغل و کمک به مدیریت ده‌ها آسیب اجتماعی است.

نگاه در آمدی حذف شود

حال پرسش اینجاست که با وجود این راه‌حل‌های نه‌چندان پیچیده، چرا شهرداری‌ها اقدام مناسبی برای ساماندهی دستفروشان و رانندگی بازارهای متعدد دستفروشی و بازار روز در مکان‌های متعدد نمی‌کنند؟

دکتر مهدی تقوی، استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی در این باره به جام‌جم گفت: متأسفانه اغلب دستگاه‌ها به هر اقدامی که می‌خواهند انجام دهند، نگاه در آمدی دارند. یعنی اگر آن کار برایشان درآمد داشت، به سمت آن می‌روند و اگر نه رهاش می‌کنند. مثلاً در همین ساماندهی دستفروشان، طوری می‌خواهند پول بگیرند و روشن است با پرداخت این پول، دیگر عرضه کالای ارزان توسط فروشندگان پذیر نیست و روشن است قشر متوسط نیز برای خرید نخواهد رفت. وی افزود: خوب است که شهرداری‌ها اعلام کند از هر غرفه میدان میوه و تره‌بار ماهانه چقدر اجاره می‌گیرد.

با این اجاره، عرضه مستقیم و ارزان و با کیفیت متوسط

معروف‌ترین و بزرگ‌ترین بازارهای دستفروشی جهان

که با چشمان پف کرده به خانه برمی‌گردند، فرصت دارند تا معامله خود را انجام بدهند. همچنین بازار سمساری کریدور ۱۲۷ که به عنوان بزرگ‌ترین منطقه فروش جهان مطرح است، صدها مایل در طول بزرگراه میان هادسون، میشیگان و گدسن در ایالت آی‌لاما امتداد یافته است. دستفروشان بی‌شماری از فروشندگان خانوادگی که کالا‌هایی را در زمین‌های خود به فروش می‌رسانند گرفته تا فروشندگان حرفه‌ای که یک زمین، پارک، یا میدانی خالی را اجاره می‌کنند، همگی وسایل گوناگونی را به فروش می‌رسانند.

پاریس نیز بهشت بازار دستفروشان است. در اصل مادر تمام بازارهای دستفروشان کلیگان کورت است که در تعطیلات آخر هفته و دوشنبه‌ها باز است. تاریخچه این بازار به سال ۱۹۲۰ بازمی‌گردد و با داشتن بیش از ۳۰۰۰ غرفه، ارائه‌کننده همه چیز است.

جنس کمتر معنی پیدا می‌کند. این است که فروشنده یا باریش صرف نمی‌کند در این غرفه‌ها فعالیت کند یا از کیفیت جنس می‌زند و خریدار ضرر می‌بیند. این استاد دانشگاه اظهار کرد: شهرداری‌های کشورهای باید به ساماندهی دستفروشان در قالب بازارهای روز به عنوان یک یارانه‌ای که به شهر می‌دهند یا یک سرمایه‌گذاری با سوددهی بالا نگاه کنند که سود چندجانبه‌ای برایشان دارد. از این رو باید مکان‌های مناسب را در محله‌ها، حاشیه شهرها و حتی برخی پارک‌های عمومی تجهیز کنند تا آنان که جنس یا هنر و مهارتی قابل عرضه دارند، ارزان آن را عرضه کنند.

مغازه‌داران نترسند!

با این حال یکی از چالش‌هایی که در ساماندهی دستفروشان و گسترش رانندگی بازارهای روز به چشم می‌خورد، این است که مغازه‌داران و اصناف احساس می‌کنند شاید به خاطر قیمت ارزان کالا‌های عرضه شده در بازارهای روز یا محل تجمع دستفروشان، کالا‌های آنها با کم‌اقتبالی مشتری مواجه شود. آیا واقعاً این گونه است؟ دکتر جمشید پژویان، کارشناس اقتصاد کلان در گفت‌وگو با جام‌جم به این پرسش، پاسخ منفی می‌دهد. وی تصریح کرد: این نگرانی بی‌دلیل است؛ زیرا اجناس عرضه شده توسط دستفروشان و بازارهای روز مورد اقبال همه اقشار جامعه مخصوصاً اقشار مرفه نیست، بنابراین اقشار آسیب‌پذیر و متوسط متقاضیان این اجناس هستند و برخی اقشار ترجیح می‌دهند با خرید از واحدهای صنفی، خریدی مطمئن داشته باشند، ضمن این که بعد مسافت، خرید همه اقشار از مراکز تجمع دستفروشان را غیراقتصادی می‌کند.

پژویان افزود: البته باید گفت گسترش بازارهای روز ممکن است باعث آسیب خوردن دل‌الان یا سوداگران و واسطه‌ها شود، زیرا قیمت‌ها را متعادل کرده و جلوی کسب سودهای ۴۰۰ و ۵۰۰ درصدی را می‌گیرد. از آن جهت شاید مقاومت‌هایی را در میان برخی اصناف شاهد باشیم.

وی اظهار کرد: در این حال، دولت و شهرداری‌ها باید از ساماندهی دستفروشان و گسترش بازارهای روز به عنوان اهرم بزرگ اشتغال‌زایی حمایت کنند و هزینه‌های آن را کاهش دهند. این که مثلاً می‌گویند دولت از این مشاغل مالیات نمی‌گیرد، نقض غرض و مغالطه است؛ زیرا دولت ده‌ها برابر آن درآمد‌گیرش می‌آید و در بودجه و یا یارانه اشتغال صرفه‌جویی می‌کند. پژویان گفت: تمام دنیا به سوی حمایت از کسب و کارهای کوچک و خرد می‌روند که کار را به خود مردم می‌سپارند و دولت حمایت کرده و هزینه‌های سربار را پایین می‌آورد. در ایران نیز راه‌حل اشتغال از همین موضوع می‌گذرد.